

Beleid.focus

Nieuwe EU verordening moet biodiversiteit beschermen tegen invasieve soorten

Voor plant- of dierziekten die een mogelijke impact op de voedselketen hebben bestaat al langer een juridisch kader ter preventie van uitbraken, met quarantainelijsten van pestsoorten, risicoscreening, grenscontroles en noodmaatregelen bij uitbraken (IPPC 1952, OIE 1924). Sedert enkele jaren werkt de Europese Commissie aan een voorstel van verordening voor invasieve uitheemse soorten met een impact op de biodiversiteit. Het voorstel stimuleert een geharmoniseerde en meer preventieve aanpak, strevend naar een hogere efficiëntie en een geleidelijke daling van de schade en de beheerkosten. Met argusogen werd uitgekeken naar deze nieuwe verordening betreffende preventie en beheer van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten die onder Litouws en Grieks voorzitterschap opgepakt werd. Een goedkeuring van een dergelijk nieuw juridisch kader, in een periode van economische crisis waarin eurosceptisme hoogtij viert in een aantal lidstaten, was dan ook niet evident. Op korte termijn zal dit instrument een aantal kosten met zich meebrengen en de terugverdieneffecten zijn er vaak slechts op langere termijn of zijn weinig zichtbaar. Aan de voorbereiding van de verordening werd lang gewerkt in nauw overleg met stakeholders en wetenschappers. Het voorstel werd tijdens de plenaire vergadering van het Europees Parlement in Straatsburg op 16 april 2014 goedgekeurd met 94% van de stemmen. Geen enkele van de Belgische afgevaardigden stemde tegen.

Met de goedkeuring van de verordening geeft de EU uitvoering aan een belangrijke doelstelling van de EUBiodiversiteitsstrategie 2020. Invasieve soorten kunnen een economisch probleem vormen. Ze veroorzaken in Europa elk jaar voor meer dan 12 miljard euro aan schade, in de vorm van gezondheidsrisico's voor de mens, infrastructuurschade, oogstverlies in de landbouw en kosten voor beheer. Vaak wordt deze impact gecombineerd met ecologisch effecten. Invasieve soorten kunnen schade toebrengen aan ecosystemen. Samen met habitatverlies zijn ze een belangrijke oorzaak van het globaal verlies aan biodiversiteit. Een geharmoniseerde aanpak van exoten vormt een uitdaging voor het beleid. Veel lidstaten zetten al aanzienlijke middelen in om dit probleem aan te pakken maar een louter nationale aanpak maakt hun inspanningen vaak ondoeltreffend. Voor een aantal soorten is een Europese aanpak de enige optie, zoals voor de Rosse stekelstaart die in alle noordwest Europese landen voorkomt maar slechts een impact heeft in Spanje waar de Witkop-eend erdoor bedreigd wordt. De verordening introduceert een lijst van invasieve uitheemse soorten die zorgwekkend zijn voor de Unie. Deze zal samen met de lidstaten worden opgesteld op basis van risicobeoordelingen. Soorten van de lijst zullen uit de EU geweerd worden. Men zal ze niet kunnen importeren, (ver)kopen, bezitten, gebruiken of loslaten. Verder is de verordening opgebouwd rond drie pijlers: (1) preventie, (2) vroegtijdige signalering en snel ingrijpen en (3) beheer van gevestigde exoten. Dit is niet toevallig ook

de in de Biodiversiteitsconventie vastgelegde hiërarchische drietrapsbenadering bij de aanpak van exoten. Lidstaten zullen controles organiseren om doelbewuste introductie van deze soorten te voorkomen. Voor soorten die onopzettelijk meeliften, als contaminanten in goederen of verstekelingen in containers, zullen lidstaten invasieroutes in kaart moeten brengen en daarop ingrijpen. Slaagt een soort er toch in zich te vestigen, dan zullen de nodige maatregelen ontwikkeld moeten worden om deze snel te verwijderen. Voor wijdverspreide soorten zullen de lidstaten beheerprogramma's moeten implementeren die de impact mitigeren. Europa zal een bestaand ondersteuningsmechanisme verder uitwerken voor uitwisseling van informatie tussen lidstaten: het Europees informatienetwerk EASIN (<http://easin.jrc.ec.europa.eu/>). Vanuit de ngo's en de wetenschappelijke wereld klinkt echter ook bezorgdheid. De oorspronkelijke beperking van de lijst tot vijftig soorten mag dan ondertussen opgeheven zijn, een financieel instrument of een financieel solidariteitsmechanisme tussen lidstaten ontbreekt. Lidstaten zullen zich dus voor regionale samenwerking of het uitwerken van bestrijdingsprogramma's moeten wenden tot bestaande financieringsmechanismen zoals Life+ of Interreg. Ook staat in het voorstel niks over een Europese instelling of secretariaat dat een gecentraliseerde aanpak zal gaan coördineren. Er werden wel zeer duidelijk inspanningen geleverd om tot een duidelijke en slagkrachtige verordening te komen. Lidstaten kunnen, behalve voor onderzoek en ex-situ bescherming, een uitzondering toestaan voor soorten op de lijst maar enkel indien de commissie hiervoor toestemming verleent. Gevestigde soorten die op de lijst zullen staan, zoals bv. de Amerikaanse stierkikker waarvan sedert meer dan vijftien jaar een grote populatie in de vallei van de Nete voorkomt, moeten door de lidstaten op hun grondgebied beheerd worden. Beheermaatregelen moeten steeds gebaseerd zijn op een analyse van de kosten en de baten en aandacht hebben voor dierenwelzijn. Samenwerking tussen de lidstaten wordt versterkt, bijvoorbeeld wanneer een soort aan de grens voorkomt met gevaar op verspreiding naar een buurland. De verordening heeft ook een doorgedreven holistische kijk op biologische invasies en stelt dat landen evenredige herstelmaatregelen moeten nemen om door invasieve uitheemse soorten aangetaste ecosystemen te herstellen.

Ook voor de natuurvrijwilliger kan deze verordening gevolgen hebben. Voor een aantal soorten die mogelijks op de lijst gaan komen zullen ongetwijfeld gespecialiseerde monitoringsystemen nodig zijn. Maar parallel kan een breed werkend vroeg waarschuwingssysteem voor invasieve exoten dat gebruik maakt van citizen science voor veel soorten soelaas bieden. België, getuige het waarschuwingssysteem dat op waarnemingen.be en observations.be uitgewerkt werd, waar beheerders alerts kunnen instellen op waarnemingen van specifieke invasieve soorten, is hierin zeer proactief. In Wallonië lopen ook diverse andere centraal gecoördineerde surveillance- en bestrijdingsinitiatieven (Reuzenbereklaauw, invasieve waterplanten, Japanse hoornaar etc.). De goedkeuring van de verordening betekent zeker een stap vooruit voor een Europees meer geharmoniseerde samenwerking rond de aanpak van invasieve soorten en een belangrijke juridische basis voor acties op het terrein. Het blijft vooral reikhalzend uitkijken naar de soortenlijst zelf. Momenteel worden de minimumstandaarden gedefinieerd waaraan risicoanalyses

moeten voldoen. Bestaande risicoanalyses zullen vervolgens gescreend worden en de geschikte zullen de basis vormen voor een voorstel van soorten die zouden kunnen opgenomen worden op de EU lijst. Een Comité met de lidstaten zal ten slotte beslissen welke soorten effectief op de eerste Europese lijst van invasieve soorten komen. Eenmaal deze lijst er is zal de verordening echt van toepassing zijn.

Tim Adriaens (tim.adriaens@inbo.be)

INBO

Meer informatie

http://waarnemingen.be/invasive_alert_view.php

<http://ias.biodiversity.be/species/risk>

<http://biodiversite.wallonie.be/fr/invasives.html?IDC=5632>

Europese natuurdoelen goedgekeurd

Het heeft jaren van overleg en hard werken gekost, maar in haar laatste vergadering heeft de Vlaamse regering de Instandhoudingsdoelen of IHD's goedgekeurd. Dit betekent o.a. dat men in Vlaanderen bijna 70.000 hectare Europees beschermde natuur moet behouden, verbeteren of uitbreiden tegen 2020. De IHD's zorgen daarmee voor een belangrijke focus in het natuurbeleid voor de komende jaren. Een nieuwe mijlpaal, met grote gevolgen.

De IHD's voor de 47 Europees beschermde habitattypes en 109 Europees beschermde soorten zorgen voor een 'mind-switch' in het natuurbeheer. Tot nu waren veelal de lokale natuurlijke potenties het uitgangspunt, nu komt de focus meer op de 'Europese' natuur. De doelen zijn nu toegewezen per SBZ. In het najaar zullen de 'Managementplannen Natura 2000' opgemaakt worden en daarin zal onder andere duidelijker worden in welke concrete deelgebieden van een Habitat- of Vogelrichtlijngebied de IHD's gerealiseerd zullen worden. Daarbij zal men eerst kijken naar de terreinen van de overheden en natuurverenigingen. Vervolgens kan iedereen vrijwillig een beheerplan afsluiten met het ANB om IHD's op zijn terrein uit te voeren. In een derde en laatste fase kan de overheid verplichtend optreden voor de nog overblijvende IHD's.

Politiek en juridisch is nu vastgelegd dat tegen 2020 70% van de IHD's onder contract moet liggen, dat 16 habitats in een

verbeterde of gunstige staat moeten zijn en dat alle maatregelen worden genomen om achteruitgang tegen te gaan. Ook op milieuvlak moeten we vooruit: een Vlaamse aanpak voor de stikstofproblematiek staat in de steigers en vergunningen voor economische activiteiten kunnen beter getoetst worden aan de beoogde natuurkwaliteit.

Volgens Natuurpunt is de goedkeuring van de IHD's een belangrijke stap vooruit, maar niet het einde van dit proces. De ambitie voor bv. heiden, graslanden én een pak soorten is onder de lat. Een bijstelling is nodig tegen 2019. De komende maanden zullen we constructief en kritisch meewerken aan het overleg en de verdere uitvoering. Daarbij moeten ook de andere sectoren als landbouw en industrie hun (milieu)verantwoordelijkheid nemen.

www.natuurpunt.be/natuurdoelen, Klik op het icoon voor de IHD-overlegsites. Daar vind je bij 'downloads' de IHD-handleiding.

www.natuurenbos.be/natura2000

Benno Geertsma (benno.geertsma@natuurpunt.be)

Natuurpunt Beleid

Aanpassingen Natuurdecreet

Naast de goedkeuring van de doelstellingen werden er ook aanpassingen aan het Natuurdecreet goedgekeurd. Dat decreet wil de implementatie van de Instandhoudingsdoelstellingen mogelijk maken en wil daarbij kansen bieden aan alle actoren. Natuurpunt heeft die uitgangspunten altijd gesteund. De goedkeuring van het decreet zorgt ervoor dat we snel kunnen starten met de managementplannen voor de uitvoering van de IHD's op het terrein. Dat is een goede zaak. Toch zijn er ook belangrijke opmerkingen. Natuurpunt vindt het onbegrijpelijk dat het (terecht) hoge ambitieniveau inzake natuurkwaliteit dat wordt opgelegd aan de natuurverenigingen blijkbaar niet geldt voor de overheid. In het decreet zijn ook kansen gemist om te komen tot administratieve vereenvoudiging (o.a. via certificering).

Natuurpunt schreef een brochure met daarin de belangrijkste wijzigingen uitgelegd voor vrijwilligers.

www.natuurpunt.be/handleidingdecreet

Wim Van Gils (wim.vangils@natuurpunt.be)

Natuurpunt Beleid